

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่ส่งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษาและวัฒนธรรม ทำให้ประเทศไทยต้องดำเนินการปฏิรูปหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ระบบการเงินการคลัง ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูประบบราชการ ปฏิรูปการศึกษา เป็นต้น สำหรับการปฏิรูปการศึกษานั้นได้กำหนดนโยบายการปฏิรูป ตั้งแต่พุทธศักราช 2539 โดยเน้นการปฏิรูปด้วยกัน 4 ด้าน คือ ด้านโรงเรียนและสถานศึกษา ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ด้านระบบการบริหารการศึกษา ด้านครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษา ในปีพุทธศักราช 2550 ซึ่งการปฏิรูปการศึกษานั้นเป็นความคาดหวังของคนในสังคมว่าการศึกษาจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะผลักดันให้ประเทศชาติรอดพ้นจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ มีการพัฒนาและยกระดับประเทศเข้าสู่คุณภาพและมาตรฐาน เพราะการศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพสามารถใช้ศักยภาพ ดังกล่าว พัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (สมศักดิ์ คลประเสริฐ, 2542, หน้า 11)

การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา เป็นแนวทางเพื่อให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา จากส่วนกลางไปยังโรงเรียน ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชน โดยมุ่งหวังให้การกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชนให้มากที่สุด ดังปรากฏชัดเจนในสาระตามมาตรา 39 และ 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ให้กระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของโรงเรียน นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติยังได้ศึกษา และนำแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management) หรือเป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการโรงเรียนโดยตรง มาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษา ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้การบริหารและการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียน

เป็นฐานนั้น เพื่อมุ่งให้โรงเรียนมีอิสระ มีอำนาจ มีความคล่องตัวในการตัดสินใจ การบริหารจัดการ การสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ทั้งด้านหลักสูตร การเงิน การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ด้วยตนเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและเป็นไปเพื่อความต้องการของผู้เรียนของผู้ปกครอง และชุมชนให้มากที่สุด โรงเรียนจะทำหน้าที่เป็นโรงเรียนของชุมชน ให้บริการสังคมได้อย่างแท้จริง ทั้งเป็นศูนย์รวมข่าวสารทางสังคม และแสวงหาทางออกของเศรษฐกิจ อาชีพ และทรัพยากร สิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน รวมทั้งร่วมกันบำรุงรักษา จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาชาวบ้าน และศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้พัฒนาและคงอยู่กับชุมชนต่อไปอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 ก, หน้า 1-4) ดังนั้นหน้าที่และภาระในความรับผิดชอบโดยตรงดังกล่าว จึงอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนทั้งนี้เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลซึ่งมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เป็นผลสำเร็จ เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วางแผน ตลอดจนวิธีดำเนินงานของโรงเรียนร่วมกับบุคลากรและชุมชน เพื่อให้การบริหารงานบรรลุสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ นโยบายที่รัฐกำหนดไว้ กล่าวคือ สามารถผลิตและพัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณภาพมากที่สุดโดยเป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งจะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติให้มีคุณภาพและศักยภาพต่อไปในอนาคต นอกจากนั้น โรงเรียนต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และบังเกิดประสิทธิผลทางการศึกษาให้สูงขึ้นอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 ข, หน้า 43)

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวว่า การจะทำงานให้บรรลุผลสำเร็จเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และเกิดประสิทธิผลสูงสุดได้นั้น มิใช่ว่าผู้บริหารที่มีความรู้ ความสามารถแต่เพียงอย่างเดียว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้วย เช่น มีบุคลิกภาพ มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำที่ดี และเหมาะสม เป็นต้น เพราะคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนที่ดีนั้น จะนำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้ และนอกจากนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารยังมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับคุณภาพและคุณค่าของโรงเรียนที่จะสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในโรงเรียนนั้น ๆ ด้วยเหตุนี้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนจึงเปรียบเสมือนเป็นจอมทัพสำคัญ ที่จะนำพาโรงเรียนให้ก้าวไปสู่กระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และกล้าเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางบริบทต่าง ๆ ในสังคมตลอดเวลา

ทั้งนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีศักยภาพ คุณภาพ โดยต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ มีความสามารถ มีความเข้าใจ มีทักษะในเชิงการบริหารงานเป็นอย่างดี กล้าตัดสินใจ กล้าเสี่ยง เป็นนักประสานงานที่ดี

มีคุณธรรม จริยธรรม มีความยุติธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย มีบุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และด้านวิชาชีพ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความไว และรู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอ โดยสามารถเป็นผู้นำไปสู่การปฏิบัติและการบริหารจัดการ มีความคิดและการกระทำที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และยืดหยุ่น รู้จักระดมทรัพยากรการบริหารทั้งหมดมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลในการบริหารงานอย่างสูงสุด อันจะเป็นแบบอย่างเอื้อให้บุคลากรในโรงเรียน มีการพัฒนาตนเองตามไปด้วยในที่สุด ซึ่งตรงกับ รุ่ง แก้วแดง (อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2543, หน้า 4) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์หรือคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่ไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็ง เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกที่เชี่ยวชาญและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

นอกจากนั้น จากการศึกษาค้นคว้าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนของ จักรพรรดิ วัฒนา (2529, หน้า 18-19) พบว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน อาจจำแนกได้ 4 ด้านคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ ด้านทักษะทางการบริหาร และด้านวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จิรภา สงวนสุข (2540, หน้า 72-73) ว่าคุณลักษณะส่วนตัวที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนนั้นประกอบด้วยด้านบุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมจริยธรรม และด้านภาวะผู้นำ ส่วนคุณลักษณะทางวิชาชีพที่พึงประสงค์ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียน และความสามารถในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น

อีกประการหนึ่งที่จะทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองจนเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ตามแนวการปฏิรูปการศึกษานั้น ครุสภาจึงได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน พุทธศักราช 2540 จำนวน 12 มาตรฐานขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติตาม เพราะเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารเป็นเสมือนเส้นชัยที่ผู้บริหารทุกคนจะต้องไปให้ถึง และปฏิบัติให้ได้ เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ และเกณฑ์มาตรฐานนี้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการปฏิบัติงานและพัฒนาระดับคุณภาพของผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย ระดับ 1 ผู้บริหารปฏิบัติการ ระดับ 2 ผู้บริหารชำนาญการ ระดับ 3 ผู้บริหารเชี่ยวชาญ ระดับ 4 ผู้บริหารเชี่ยวชาญพิเศษ และ ระดับ 5 ผู้บริหารเกียรติคุณ อีกด้วย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ, 2543, หน้า 61-89)

นอกจากนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตราที่ 47 ถึงมาตราที่ 51 ได้กล่าวถึง มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับทั้งระบบ การประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ให้โรงเรียนจัดให้มีระบบ

การประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ และโรงเรียนต้องจัดทำรายงานเสนอต่อต้นสังกัด อย่างต่อเนื่องทุกปี และให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาทำการประเมิน คุณภาพภายนอกของโรงเรียนทุกแห่งอย่างน้อย 1 ครั้งในทุก 5 ปี และเสนอรายงานการประเมิน ต่อสาธารณชนได้ทราบ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกึ่งและมาตรฐานการศึกษาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้บริหารโรงเรียนได้เกิดจิตสำนึก ตระหนักในการพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพ จนเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่พึงประสงค์ เพื่อที่สามารถบริหารและพัฒนางานอันเป็นหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของตนให้เป็นผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล เป็นผลดีต่อเป้าหมายขององค์การ โดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายที่จะช่วยยกระดับมาตรฐานผู้บริหารโรงเรียนตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 7 ซึ่งว่าด้วยเรื่อง ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ในมาตราที่ 53 ที่แสดงไว้อย่างชัดเจนว่าให้มืองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้บริหารการศึกษา ที่มีอำนาจในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้ครู ผู้บริหาร วิทยาลัย ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งรัฐและเอกชน ซึ่งการออกใบอนุญาต ประกอบวิชาชีพให้กับผู้บริหารโรงเรียนนั้น จะเป็นเครื่องหมายแสดงถึงการมีคุณภาพ มาตรฐาน มีศักยภาพ เป็นผู้บริหารที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะและคุณสมบัติของการเป็นผู้บริหารโรงเรียน ระดับมืออาชีพ มีความสามารถพัฒนางาน และการบริหารจัดการทางการศึกษาให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ไม่ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะอยู่ในโรงเรียนแห่งใด โรงเรียนจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอหรืออยู่ในเขตกันดาร เสียภัย อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาตนเอง ให้ได้มาตรฐานเพื่อให้ตนเองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางวิชาชีพผู้บริหาร ตามที่กำหนด ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และทั้งนี้ก็เป็นเหตุผลหนึ่งในการยกระดับ คุณภาพชีวิตของผู้บริหารให้ดีขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า เป็นหน่วยงานที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา ให้แก่ประชาชนในวัยเรียนที่เข้าเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีโรงเรียนที่รับผิดชอบ จำนวน 19 โรงเรียน กับ 2 สาขา แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มโรงเรียน มีห้องเรียน ทั้งหมด 172 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 2,649 คน แยกเป็นชาย 1,377 คน หญิง 1,272 คน มีจำนวนบุคลากรแยกเป็นข้าราชการครู จำนวน 123 คน ข้าราชการพลเรือน จำนวน 1 คน ถูกจ้างประจำ จำนวน 17 คน ครูอัตราจ้าง จำนวน 27 คน อัตราจ้างนักการภารโรง จำนวน 3 คน พี่เลี้ยงเด็ก จำนวน 5 คน (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า, 2543, หน้า 1-2) ที่ผ่านมาสำนักรงานการประถมศึกษา อำเภอปางมะผ้าได้ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาโดยตลอดทั้งนี้เพื่อยกระดับ และพัฒนาเยาวชนไทยในเขตอำเภอปางมะผ้า

ให้มีคุณภาพ และความเป็นเลิศมากที่สุดโดยได้เน้นการดำเนินการไปสู่โรงเรียนในสังกัดทั้ง 19 แห่ง โดยมีผู้บริหารโรงเรียนทั้งหมด 19 คนเป็นหน่วยปฏิบัติในระดับต้นที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารได้ตระหนักในการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการงานในกรอบภาระหน้าที่ต่าง ๆ ของผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งยกระดับมาตรฐานของตนเองอยู่เสมอเพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งใหม่ ๆ ตามแนวการปฏิรูปการศึกษา แต่ยังมีอุปสรรคในการดำเนินการเพราะที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นการสอบคัดเลือก การสอบสัมภาษณ์ หรือการสรรหาบุคลากรที่จะเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนนั้น ไม่มีการกำหนด ตรวจสอบ เกณฑ์วัด หรือแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคลากรที่จะเข้ามาสู่ตำแหน่งดังกล่าวแต่อย่างใด และนอกจากนี้ยังมีผู้บริหารใหม่บางคนยังไม่ได้ผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาอีกด้วย

ประกอบกับสภาพที่ตั้งของโรงเรียนส่วนใหญ่ในอำเภอปางมะผ้า ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่กั้นดารเสี่ยงภัย ลักษณะภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมเป็นป่าเขา ห่างไกลความเจริญ การติดต่อสื่อสารและการคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก ลำบาก เป็นอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้การนิเทศกำกับ ติดตาม ดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นไปด้วยความยากลำบากขาดความต่อเนื่อง ประกอบกับบุคลากรในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้ามีจำนวนน้อย งบประมาณด้านการนิเทศได้รับการจัดสรรค่อนข้างน้อย และพาหนะในการออกปฏิบัติหน้าที่มีจำนวนจำกัด (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า, 2543, หน้า 6) ซึ่งอุปสรรคและข้อจำกัดข้างต้นมีผลกระทบต่อการดำเนินการบริหารและจัดการศึกษาภายในโรงเรียนด้วยเช่นกัน

จากสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามแนวปฏิรูปการศึกษา และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะสะท้อนให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอปางมะผ้า ได้ตระหนักในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับแนวปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารระดับสูงขึ้นไปได้พิจารณาปรับปรุง อบรม และพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนที่มีอยู่เดิมและที่จะเข้ามาสู่ตำแหน่งผู้บริหารใหม่ให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ตามแนวปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 19 คน ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อำเภอปางมะผ้า จำนวน 13 คน และอาจารย์ผู้สอน ตั้งกวดสำนักงาน การประถมศึกษา อำเภอปางมะผ้า ในปีการศึกษา 2544 จำนวน 149 คน รวมทั้งสิ้น 181 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอน และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ ทางการศึกษา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขอบเขตของเนื้อหา ประกอบด้วย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

1.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตัว

1.1.1 ด้านบุคลิกภาพ

1.1.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์

1.1.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรม

1.1.4 ด้านความเป็นผู้นำ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนวิชาชีพ

1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่

1.2.2 ทักษะ และความสามารถในการบริหารงาน

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียน

2.1 จุดมุ่งหมายในการพัฒนา

2.2 เนื้อหาสาระในการพัฒนา

2.3 กิจกรรมในการพัฒนา

2.4 การประเมินผลการพัฒนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง การแสดงออกทางพฤติกรรมหรือการมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือพึงประสงค์ของผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า ประกอบด้วย ลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนตัว ในด้านบุคลิกภาพ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นผู้นำ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ส่วนวิชาชีพ ในด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ทักษะ และความสามารถในการบริหารงานได้อย่างสมบูรณ์ มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ผู้รักษาการในตำแหน่ง ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่ง นายอำเภอปางมะผ้า หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า ศึกษาธิการอำเภอปางมะผ้า ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า หัวหน้างานการเจ้าหน้าที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอปางมะผ้า ประธานกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอปางมะผ้า

ปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การปฏิรูปบุคลากรทางการศึกษาในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา

ด้านบุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะโดยรวมของพฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่พึงประสงค์ เช่น รูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย คำพูด ความรู้สึกลึกซึ้ง การรับรู้ ค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญ เป็นต้น

ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีของผู้บริหารโรงเรียนกับผู้ร่วมงาน และบุคคลอื่น ๆ อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อช่วยเหลือ ส่งเสริม กระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ให้ความรักความเมตตา ให้เกียรติ ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน อย่างเต็มใจและจริงใจ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานโรงเรียน จนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ร่วมกัน

ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีจิตสำนึกใฝ่ดี และมีพฤติกรรมแสดงออกในทางที่พึงประสงค์อย่างเป็นธรรมชาติและจริงใจ เป็นแบบอย่างและน่าสรรเสริญ เกิดประโยชน์ที่ดีแก่ตนเอง ผู้ร่วมงาน โรงเรียน ชุมชน และบุคคลอื่น ๆ

ด้านความเป็นผู้นำ หมายถึง ลักษณะความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องการทำเป้าหมายของโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จ โดยใช้อิทธิพลและความสามารถให้ผู้ร่วมงานและบุคคลอื่น ๆ ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ จนเกิดเป็นผลดีต่อโรงเรียน

ด้านความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ หมายถึง ศักยภาพด้านความรู้ ความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนที่จะสามารถบริหารงานในรูปแบบการใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ ซึ่งประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงิน และการบริหารงานทั่วไป

ด้านทักษะ และความสามารถในการบริหารงาน หมายถึง ความเชี่ยวชาญของผู้บริหารโรงเรียนด้านการบริหารโรงเรียน จนทำให้นักเรียน ผู้ร่วมงาน และโรงเรียนเกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี จนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง วิธีการเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของอาจารย์ผู้สอน อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งจะเป็นข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน
2. ได้ทราบแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ผู้บริหารในระดับสูงสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาปรับปรุง อบรม พัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารโรงเรียนที่มีอยู่เดิม และบุคลากรใหม่ที่จะเข้ามาสู่ตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน ให้มีศักยภาพ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่อไป